

Succesvol broedgeval van Rode Wouw *Milvus milvus* in Salland in 2014

Frits Teunissen & Willem van Manen

Het muizenrijke jaar 2014 had vele verrassingen in petto. Een daarvan was een succesvol broedgeval van Rode Wouwen *Milvus milvus* in het oosten van het land. De wouwen werden half maart of iets later voor het eerst waargenomen door Fietje Hartkamp, die op 28 maart foto's maakte van de vogels in de buurt van het toekomstige nest. Dit nest zat op 22.5 m hoogte in de afgeplatte kroon van een Japanse lariks *Larix leptolepis*, in een gemengd bosje met onder meer eik *Quercus robur* en beuk *Fagus sylvatica* (Foto 1). Het bosje ligt ingebed in een kleinschalig parklandschap met bosjes, houtsingels, akkers en graslanden, net ten noorden van Deventer (52.3°N, 6.1°O).

Foto 1. Nest van Rode Wouw met rechts van het nest een van de oudervogels. Salland, 10 april 2014 (Fietje Hartkamp). *Red Kite nest in Salland, 10 April 2014, with adult visible to the right of the nest.*

Op 20 mei is de inhoud van het nest bekeken met camera op telescoopstok door FT. Het bleek drie kleine jongen te bevatten, die op dat moment minder dan een week oud moeten zijn geweest. Op 3 juni werd het nest beklommen door WvM; de jongen waren niet alleen in leven maar ook kerngezond en uitgerust met overvolle krop. Een van de oudervogels zat op wacht op of vlakbij het nest. Op het nest werden verder aangetroffen: haar van een Haas *Lepus europaeus*, veren van Fazant *Phasianus colchicus*, een

nestjonge Houtduif *Columba palumbus* en resten van een Bruine Rat *Rattus norvegicus*. Het nest was opvallend klein (nauwelijks groter dan dat van een Zwarte Kraai *Corvus corone*) en bevatte veel plastic maar in het geheel geen groene takken, zoals bij Buizerd *Buteo buteo* of Havik *Accipiter gentilis* wel vaak wordt aangetroffen. De jongen hadden enigszins vieze buikjes en mede door het warme weer en de openliggende ingewanden van de rat was het slecht toeven ter hoogte van het nest (al kunnen de jonge wouwtjes daar anders over hebben gedacht).

Foto 2. Jonge Rode Wouwen (18 dagen), rustend op darmpartij van Bruine Rat. Salland, 3 juni 2014 (Willem van Manen). *Red Kite chicks of 18 days old, resting on intestines of Brown Rat, 3 June 2014.*

Volgens de vlegellengtes van de jongen en de groeitabel in Bijlsma (1997) waren de jongen op 3 juni resp. 19.7, 17.9 en 14.8 dagen oud. De leeftijdsverschillen tussen de jongen zijn daarmee ongeveer zoals mag worden verwacht op basis van het interval tussen het leggen van de eieren (2-4 dagen tussen elk ei en start bebroeding bij het eerste of tweede ei; Glutz von Blotzheim et al. 1989). Het teruggerkende legbegin komt via bovenstaande bronnen uit op 8 april, ongeveer drie weken na de eerste waarnemingen van het paar.

Bij een tweede meting op 19 juni waren de jongen echte wouwen geworden en hadden ze kennelijk geleerd zich schoon te maken, want ze zagen er onberispelijk uit. Volgens de groeitabellen (waarvan we veronderstellen dat ze een gemiddelde representeren)

waren de jongen nu 35.5, 33.2 en 30.8 dagen oud. Daarmee groeiden ze alle volgens schema en had ook het kleinste jongen geenszins een achterstand opgelopen. Ditmaal lagen er resten van een volwassen Houtduif op het nest.

Tabel 1. Maten en gewichten van de jonge Rode Wouwen tijdens de controles in 2014 in Salland. Vleugel = maximaal gestrekt; krop 0-1-2 = leeg, halfvol en vol; tarsusdikte = lateraal zonder schuifmaat hard aan te knijpen. *Morphometrics of nestling Red Kites, taken in Salland in 2014; wing length= maximum chord, crop 0-1-2 = empty-half-full, tarsus width = lateral, without pressure on caliper.*

Datum <i>Date</i> (mm)	Ringnummer <i>Ring number</i>	Vleugel (mm) <i>Wing (mm)</i>	Gewicht (g) <i>Mass (g)</i>	Krop <i>Crop</i>	Tarsusdikte (mm) <i>Tarsus width</i>
3 juni	6185084	131	560	2	8.6
3 juni	6185085	107	450	2	7.7
3 juni	6185086	76	450	2	7.8
19 juni	6185084	301	840	0	9.2
19 juni	6185085	279	880	1	9.2
19 juni	6185086	257	850	0	10.1

Foto 3. Jonge Rode Wouwen (31-36 dagen) op het zwaar besmeurde nest. Salland, 19 juni 2014 (Willem van Manen). *Three Red Kite chicks (31-36 days old) on nest heavily stained with uric acid, 19 June 2014.*

Hierna werden op 24 juni beide ouders bij het nest waargenomen. Op 1 juli was er tenminste één ouder in de lucht en zat er een jong als takkeling boven het nest. De boer die het hooi heeft geschud van het aanpalende graslandje kwam aanzetten met de resten van een dode adulte Rode Wouw (leeftijdeterminatie door WvM). Op 2

juli echter, zaten twee jongen in de takken naast het nest en waren er geruime tijd twee volwassen vogels boven het nestbosje aanwezig. Het is dus onduidelijk of de dode vogel een van de ouders betrof of een vreemde vogel. In het eerste geval zou de vrijgekomen plek bijna per direct moeten zijn opgevuld. In het tweede geval heeft een indringer zijn bezoek met de dood bekocht, wat tamelijk vreemd lijkt bij een op het eerste oog zachte aardige soort.

Op 4 en 5 juli werden er telkens twee jongen bij het nest gezien. Op 6 juli begon tenminste één van de jongen uitstapjes te maken en op 7 juli werd gezien hoe een van de jongen naar de overkant van het aanpalende weilandje vloog. Op 10 juli werd voor het eerst bedelgeroep van de jongen gehoord en al op 12 juli werd bijna onafgebroken door de jongen geschreeuwd. Ze konden op dat moment nog niet echt zweven. Op 21 juli is voor het laatst een jong op het nest waargenomen en op 23 juli zweefden vier wouwen rond op enige afstand van het nest. Op 26 juli is voor het laatst een wouw in de nestomgeving gezien. De lokale waarnemers gaan er vanuit dat alle drie de jongen succesvol zijn uitgevlogen.

Foto 4. Nagenoeg vliegvlugge jonge Rode Wouw op nestrand. Salland, 1 juli 2014 (Foto: Frits Teunissen). *Red Kite chick two days before fledging on the rim of the nest, 1 July 2014.*

Gedurende de 21ste eeuw werden tot nu toe volgens Boele et al. (2014) zekere broedgevallen van Rode Wouw vastgesteld in 2008 (Oost-Groningen, 1 jong uitgevlogen; de Boer et al. 2009), 2010 (Achterhoek, 3 jongen uitgevlogen), 2011 (Achterhoek, mislukt), 2012 (Achterhoek, 1 jong uitgevlogen; Kwak & Leemreise 2012) en 2013 (Twente, mislukt in eifase; maar zie Hulsebos 2014). “Zekere” moet met een kor-

reltje zout worden genomen, omdat in niet alle gevallen het nest werd gevonden en sowieso de omschrijvingen in Boele et al. (2014) te vaag zijn om te begrijpen wat er nu werkelijk is gezien (zelfs '3 uitgevlogen jongen' hoeft niet te betekenen dat er een nest is gevonden, of dat het gevonden nest daadwerkelijk van een Rode Wouw was). Broedgevallen van zeldzame soorten moeten veel nauwkeuriger, met alle ins en outs, worden gedocumenteerd in het veld. Al die details moeten vervolgens worden opgeschreven (en gepubliceerd), uiteraard zonder de exacte positie van te nest te noemen (het is een slecht idee om nesten überhaupt op het internet te zetten: fotografen en handelaars zijn er als de kippen bij).

Met de huidige dichtheid aan vogelaars lijkt het misschien niet aannemelijk dat veel paren worden gemist, maar op waarneming.nl zijn in de omgeving van het nest niet opvallend veel waarnemingen gedaan. Het territorium in mei, juni en juli valt daarmee niet op tussen de andere plekken met meerdere waarnemingen. Dat geeft te denken. Aan de andere kant is het niet uitgesloten dat waarnemers bij waarnemingen met hoge broedcodes besluiten niets door te geven aan het wereldwijde web. Daar doen ze verstandig aan. In dit geval blijkt dat ook zo te zijn geweest. Leden van de Vogelwerkgroep Olst en Wijhe hadden diverse voedselvluchten gezien, maar zagen af van verdere zoektochten naar het nest toen ze vernamen dat het al was gevonden. Bovendien kwamen hun waarnemingen niet op waarneming.nl terecht (mededeling Wil Gerritse). Beide besluiten zijn verstandig: het voorkomt dubbel werk (en extra verstoring), en wat betreft het plaatsen van gevoelige informatie op het internet kunnen waarnemers niet voorzichtig genoeg zijn.

De drie jongen leken moeiteloos te worden grootgebracht en ook het kleinste jong liep geen groeiachterstand op. Of dit de wouwen ieder jaar zal lukken, is ongewis. Het jaar 2014 zal de boeken ingaan als een bijzonder goed jaar voor muizenetende roofvogels en wie weet hebben de wouwen daar optimaal van geprofiteerd. Hoewel er tijdens de controles geen muizen op het nest werden aangetroffen, is het aannemelijk dat deze wel een aanzienlijk deel van het voedsel hebben uitgemaakt. De resten van de grotere prooien blijven namelijk lang zichtbaar (in dit geval werden de veren van de Houtduif en Fazant ook bij de tweede controle aangetroffen), maar aangebrachte muizen zullen geen sporen hebben nagelaten. De prooilijs is dan ook een onvolkomen weergave van de werkelijkheid (zie ook de Boer 2009).

Dank

Aan Fietje en Jan Hartkamp, die het nest ontdekten en een groot deel van de latere waarnemingen hebben verricht.

9 Onder het nest werden resten van een ei en een kuiken gevonden. Een DNA-test bevestigde dat het om een Rode Wouw ging (mededeling B. Hulsebos, analyse uitgevoerd door Peter de Knijff, LUMC).

Summary

Teunissen F. & van Manen W. 2014. Successful breeding of Red Kite *Milvus milvus* in Salland in 2014. *De Takkeling* 22: 208-213.

In the eastern Netherlands (52.31°N, 6.18°E), a pair of Red Kites fledged three young. The small nest was situated in a Japanese Larch *Larix leptolepis* at a height of 22.5 m in small-scale farmland with an admixture of woodlots, tree rows, meadows and arable land. During both nest visits (3 and 19 June), when the chicks were resp. 15-20 and 31-36 days old (based on morphometrics), the chicks appeared to be in good condition (Table 1) and the smallest chick showed no retardation in growth as compared to the oldest. On 1 July, a few days before fledging, an dead adult Red Kite was found near the nest, but it turned out not to be one of the parents (which were both recorded at a later date). On the nest, the following prey remains were found: *Lepus europaeus* (hair), *Rattus norvegicus* (1 adult and 1 juvenile) and *Phasianus colchicus* (feathers); the absence of voles in the dietary list – in a vole peak year like 2014 – indicates that voles must have been consumed whole upon delivery, rather than not being captured at all.

Breeding Red Kites in The Netherlands are rare with 0-1 pair/year during the past 30 years. This pair may have profited from a very good vole year. Unfortunately, the few pairs recorded as breeding are usually insufficiently detailed observed, and nests hardly ever located.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1997. Handleiding veldonderzoek Roofvogels. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Boele A., van Bruggen J., Hustings F., Koffijberg K., Vergeer J.W. & Plate C.L. 2014. Broedvogels in Nederland in 2012. Sovon-rapport 2014/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Boer P. de, Bijlsma R.G., Feenstra H., de Vries N. & Lantinga J. 2009. Na 20 jaar weer succesvol broedgeval van Rode Wouw *Milvus milvus* in Nederland. *De Takkeling* 17: 134-143.
- Glutz von Blotzheim U. Bauer K. & Bezzel E. 1989. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4 (2. Auflage). AULA, Wiesbaden.
- Hulsebos B. 2014. Resultaten BMP-Z 2013 in Twente. http://www.tvwg/inventarisaties/rapporten/download/lb_twente-2013%20Z-soorten.pdf
- Kwak R. & Leemreize P. 2012. Zeldzame en schaarse broedvogels in de Zuidoost-Achterhoek 2012. *De Leunink* 39: 2-33.

Adres: WvM, Talmastraat 112, 9406 KN Assen, willemvanmanen@hotmail.com